

TEMA BROJA: USTAV I PRAVOSUĐE

Naši mandati nisu politički

VIDA PETROVIĆ - ŠKERO PREDSEDNICA VRHOVNOG SUDA SRBIJE



Naši mandati proizilaze iz profesionalnosti i stručnosti

Da pozdravim sve kolege, sve goste i da kažem da je lepo videti da se ova sala može ispuniti sudijama, a ne samo studentima. Ovo pokazuje da još uvek imamo snage da kažemo svoju reč. Nekada nas ne slušaju, ali mi se između sebe čujemo, i to je dobro.

Uvek ponavljam na ovakvim skupovima: Društvo sudija čine sudije. Mi moramo reći sve o sudstvu, ne mogu drugi da govore za nas. Čuće se i odavde rečeno, bez obzira što ovde nema onih koji bi trebalo da nas slušaju. Moramo se čuti, mi smo deo vlasti koja mora zauzeti stav o svom budućem statusu na vreme. Mi smo vlast, samo ta vrsta vlasti, treća, prva ili druga, nebitno koja po redu koja ima drugačiji karakter od ostale dve grane vlasti. Druge dve grane vlasti podležu izboru, jedna direktno u demokratskim izborima, druga grana vlasti crpi svoju od prve, demokratski izabrane. Nikada neću prihvatići da mi moramo snositi istu sudbinu kao i druge dve grane vlasti, koje su po Ustavu i zakonu podložne periodičnoj proveri putem izbora. I stari i novi Ustav predviđa jednu od osnovnih garancija sudske nezavisnosti, stalnost sudske funkcije. Ni jezičkim tumačenjem Ustava i Ustavnog zakona ne možemo zaključiti da sve sudije u Srbiji moraju proći novi demokratski izbor, na isti način kao predstavnici druge dve grane vlasti i tako potvrditi svoje mandate. Naši mandati nisu politički. Naši mandati proizilaze iz profesionalnosti i stručnosti. Svaki izabrani sudija morao je i mora da prolazi svakodnevnu ocenu svoje profesionalnosti i stručnosti. Ukoliko se izgube ovi kriterijumi i ove kvalifikacije, ova država je u obavezi da u svom ustavnom i zakonskom sistemu razradi mehanizam da budemo razrešeni. Ako smo nesvesni ili nestručni, moraju se razraditi kriterijumi da se to sankcionise. Pokušaću da budem kratka. Jedini kriterijum za izbor sudija, kao što predviđa Ustav, kao što govore zakoni, nadam se da će predvideti i budući zakon, a što utvrđuju i opšte prihvaćeni standardi, moraju da budu naša profesionalnost, naša stručnost i savesnost. Posao mi je, zato i obaveza, da čitam zakone. Obaveza mi je i posao da ih kao sudija i tumačim. Zato ne prihvatom da mislim da iko može da razmišlja o reizboru koji nije predviđen ni Ustavom ni zakonom. Mogao je da ga predviđa Ustav, a nije ga predvideo. Ni Ustavni zakon nije predvideo reizbor. Jezička tumačenja mogućih želja nepredviđenog, ne mogu biti niti mimo evropskih standarda niti protiv utvrđene ustavne garancije sudske stalnosti. Ja ću se uvek koristiti ciljnim tumačenjem i kao "pijan plota" držati predviđenih ustavnih garancija sudske nezavisnosti.

Ne želim da više ikad pročitam u novinama da je neko ukinuo presudu, bojeći se posledica konačne sudske odluke, jer su sudije u postupku reizbora i iznudenom strahu zameranja političkim strukturama. Uvek će neko koristiti reizbor za tumačenje neželjenih sudske odluka, ako nemamo stvarne garancije predviđene Ustavom. Smatram da reizbor nije predviđen, ne želim da o njemu više govorim. Jasno je da ga mnogi vide kao rešenje postojećih problema, što ja kao metod, bez dobre metodologije ne prihvatom.

Želela bih da ukažem kao sudija i kao predsednik suda, u ime moje i mnogih mojih kolega na ono što nas čeka, o čemu moramo da razmišljamo kao ljudi koji nose veliku odgovornost, koji su upravo profesionalci koji prema standardu moraju nezavisno da sude bez obzira šta ko poželeo. Ustavni zakon za sudstvo nosi dva krizna perioda. Prvi je od 1. januara 2007. godine i trajeće do drugog skupštinskog zasedanja, na kome je predviđeno da se donesu zakoni koji regulišu sve bitne elemente rada pravosuđa. Drugi krizni period je od dana kada se donesu ovi zakoni, kada se bude konstituisao Visoki savet sudstva, pa u odnosu na to vreme sledećih godinu dana, u kome vremenu treba da realizujemo utvrđenu nadležnost, da imamo svoju ažurnost, svoj kvalitet, svoju nezavisnost. I pitanje: Kako će se to uraditi s obzirom na dinamiku koju Ustavni zakon predviđa i moguće probleme koji zbog ovakve dinamike mogu nastati? Izgleda nažalost da jedino sudstvo brine o tome. Naravno, široke mase građana koje traže sudska zaštitu o tome preterano u ovom trenutku ne razmišljaju. Nažalost oni koji su pozvani i koji su ovde trebali da dođu, i ovo čuju i razmene sa nama misli, nisu ovde.

Ustavna rešenja sudstva - bez sudija

Ako bacimo pogled u istoriju, naći ćemo podatak da je početkom prošlog veka vođena velika, tri godine duga diskusija o tome da li ćemo imati u budućnosti Vrhovni ili Kasacioni sud. Teoretičari i praktičari iz

svih glavnih gradova, posle višegodišnje diskusije, opredelili su se da će zemlja imati Vrhovni sud kao najviši. Sada je odluka doneta bez šire pravne diskusije. Moram da naglasim da sudije nisu učestvovale u pravljenju ustavnih rešenja sudstva. Imaćemo Vrhovno kasacioni sud, čiju će nadležnost teško biti odrediti s obzirom na koncepcijsku razliku nadležnosti Vrhovnog s jedne i Kasacionog suda s druge strane.



A koji nam je prvi problem? Očigledno je Skupština želela da odloži konstituisanje novih sudova. Ali je očigledno Ustavnim zakonom prenebregnuto da je članom 12 Ustavnog zakona predviđeno da zakoni ostaju na snazi do njihovog usklađivanja sa Ustavom, aко tim zakonom nije određeno da prestaje da važe. Dalje je utvrđeno da važeći zakoni ostaju na snazi do Drugog zasedanja novoizabranog sastava Narodne skupštine. Odredbe Zakona o uređenju sudova, a koje ne govore samo o sudovima koji nisu počeli sa radom, utvrđuju nove nadležnosti. To su članovi koji nisu u prelaznim odredbama, koji govore o nadležnostima svih sudova, i prema zakonu koji je ostao na snazi, važe od 1. januara 2007. godine. Tako do 1. januara sudovi koji nisu počeli sa radom neće početi da rade s obzirom na odredbu Ustavnog zakona, ali prema važećim odredbama o nadležnosti sudova, trebalo bi da dođe do promene nadležnosti postojećih sudova.

Vrhovni sud je već o tome diskutovao, razmatrao moguće probleme. Zatražio je od Skupštine tumačenje u vezi nadležnosti sudova. U zavisnosti šta će Skupština uraditi do određenog datuma i zakazao Opštu sednicu, na kojoj će doneti stavove koji su obavezujući za Vrhovni sud. Visoki savet pravosuđa je reagovao u vezi mogućih problema. Sve vreme je reagovao i u pogledu donošenja zakona koji su donosili sudovima koji nisu konstituisani nadležnosti. Vrhovni sud je reagovao, i sve vreme reaguje u pogledu nadležnosti i zakona. Ali kriza je stvorena, produbljena odredbama Ustavnog zakona. I suviše dugi period sa neizvesnim kriterijumima konstituisanja sudstva izazvavaće probleme u njegovom funkcionisanju, a potom i u dužem vremenskom periodu u kome su predviđeni izbori za različite nivoe sudstva.

Ustav je predviđao postojanje Vrhovnog kasacionog suda kao najvišeg. Naravno, pravnici će se zapitati šta je to? Pravno neodrživa konstrukcija. Koleginica, koju veoma poštujem, ovaj sud je nazvala "takozvani sud". Ne znamo još uvek šta će raditi. Ustav je izbegao da utvrdi nadležnost najviše instance sudske vlasti. Utvrđena je nadležnost Vlade, nadležnost Skupštine, nadležnost Ustavnog suda, ali ne i novog, najvišeg, Vrhovnog kasacionog suda.

Ne znam kako će zakonodavac rešiti ovaj problem, a verujem da će članovima radne grupe za izradu zakona koje će regulisati pitanje organizacije i nadležnosti najvišeg Vrhovnog kasacionog suda biti veoma teško da pomiri i udruži dva različita pravna koncepta u jednoj instituciji.

U svakom slučaju Vrhovno kasacioni sud biće osnovan, kako je predviđao Ustavni zakon, u roku od 90 dana od dana kada se formira Visoki savet. On ne bi trebalo da ima žalbenu nadležnost koja pripada apelacionom sudu. Ko će odlučivati o žalbama u najtežim predmetima, u periodu od devet meseci u kome još neće biti konstituisan apelacioni sud? Da li će to biti novi Vrhovno kasacioni sud sa smanjenim brojem sudija u odnosu na sada postojeći Vrhovni sud? Ako to bude on radio, koji će mu biti broj sudija

potreban? Ako se sudije izaberu u dovoljnom broju za novu nadležnost Vrhovnog kasacionog suda, neće moći da ostvare ažurnost u periodu do konstituisanja apelacionog suda. Poznato je da već sada Vrhovni sud s obzirom na nadležnost koja mu pripada nema potreban broj sudija. Kakvu će celokupnu nadležnost Vrhovnog kasacionog i apelacionog suda u relativno dužem vremenskom periodu raditi još manji broj sudija? Očigledno je da ćemo se suočiti sa problemom onoga elementa koji daje kvalitet pravosuđu, a to je brzina u suđenju. Ovakvo zakonsko rešenje može dovesti do toga da devet meseci građani neće moći ni da sanjaju o nekakvom realno brzom rešenju njihovog spora. I ovo pitanje će morati da razreši novi zakon koji će regulisati organizaciju i nadležnost sudova u saglasnosti sa Ustavom. Zakon će morati da pronađe odgovore na sva postavljena pitanja, što je veoma teško. Pretpostavljam da će se ovaj put zatražiti pomoći i od pravnih teoretičara, jer će u praksi problemi biti veoma veliki.

Mislim da moramo da se opredelim za neka rešenja u vezi svega što je ovde rečeno, da moramo da damo neku poruku. Mi smo sudije, imamo svoje pravno shvatanje i moramo da kažemo gde se sad nalazimo. Moramo, po meni, da kažemo da reizbor nije predviđen, moramo da kažemo da izbor mora da vrši organ koji mora da daje garancije nezavisnosti. Ukoliko članove Visokog saveta bude predlagala i birala isključivo Skupština, takav organ ne može davati takve garancije. Zakonodavac mora ovo da ima u vidu, kada je već dao ovakva ustavna rešenja. Izveštaj Komisije Saveta Evrope nakon izvršenog monitoringa govori o tome da Ustav ne daje dovoljne garancije za nezavisnost sudstva. Venecijanska komisija radi na davanju svog mišljenja. Ali mi moramo i sami da izađemo iz ovoga problema, moramo da damo svoj odgovor da bi došli do rešenja koje će nam omogućiti kvalitet. Da li možemo odgovoriti da su date garancije sudske nezavisnosti, što su me pre neki dan pitali na monitoringu, biti dovoljne u vreme odlučivanja povodom mogućih izbornih sporova u Vrhovnom sudu. Pitanje se postavilo s obzirom da će kroz nekoliko meseci poslanici u vezi čijih sporova su sudije donosile odluke, u Skupštini možda razmatrati izbor tih sudija. Možemo li na taj način normalno funkcionisati? Da li je to pritisak na funkcionisanje tih sudske organa? Ja ću reći i tvrdo verujem u to, da će moje kolege uraditi svoj posao kako treba. Ali, da li će tako komentarisati i oni koji ne budu bili zadovoljni sudske odlukama? Sigurna sam da neće. Svaki građanin koji se obraća sudu traži zaštitu za ono za šta smatra da je u pravu. Ukoliko u sporu ne uspe, smatra da mu je ugroženo pravo i koristi se svim mogućim sredstvima da bi dokazao da je osuđećen u svom pravu, koristeći se pri tome, svim mogućim sredstvima. Dovesti sudstvo u takvu situaciju je nedozvoljeno. Neko će reći da čak predstavlja određenu zloupotrebu. Mislim da je potrebno ponovo da se ukaže na nužnost koordinisanja u radu sve tri grane vlasti. Ako ona ne postoji, sudstvo gubi svoje attribute: nezavisnost i stručnost, što će onemogućiti i da bude prava grana vlasti. Mi verujemo da jesmo grana vlasti. Ali ne bih rekla s obzirom na broj pozvanih i prisustvo samo dva predstavnika drugih grana vlasti da i oni veruju da smo mi zaista oni koji smo sa njima ravnopravni, jer bi, pretpostavljam, da to veruju, došli da sa nama ravnopravno pričaju o svim zajedničkim problemima.